

SPIS TREŚCI

UWAGI WSTĘPNE.	15
SZKOŁY EPOKI CESARSTWA	25

CZĘŚĆ PIERWSZA

KOŃCOWA FAZA ROZWOJU I UPADEK SZKOŁY PERYPATETYCKIEJ I WIELKICH SZKÓŁ HELLENISTYCZNYCH	27
---	----

SEKCJA PIERWSZA

ODKRYCIE EZOTERYCZNYCH PISM ARYSTOTELESA, NEOARYSTOTELIZM I JEGO OGRANICZONE ZNACZENIE HISTORYCZNOFILOZOFICZNE	29
--	----

I. ZAMILKNĘCIE PERYPATU NA DWA WIEKI W EPOCE HELLENISTYCZNEJ.	31
1. Likon (31); 2. Hieronim z Rodos (32); 3. Ariston z Keos (33); 4. Kritolaos z Faselis (34); 5. Diodor z Tyru (35)	
II. ODKRYCIE «EZOTERYCZNYCH» PISM ARYSTOTELESA. WIELKA EDYCJA ANDRONIKOSA Z RODOS I POWOLNE ODRADZANIE SIĘ FILOZOFII ARYSTOTELESOWSKIEJ W I WIEKU PRZED CHRYSTUSEM	37
1. Losy «ezoterycznych» pism Arystotelesa i ich opublikowanie (37); 2. Kryteria przyjęte przez Andronikosa w jego edycji «Corpus Aris- totelicum» (43); 3. Przedstawiciele i tendencje w szkole perypatetyc- kiej w I w. przed Chrystusem (44)	
III. NOWY KURS ARYSTOTELIZMU W DWÓCH PIERWSZYCH WIEKACH ERY CHRZEŚCJAŃSKIEJ.	53
1. Utrwalenie się i rozprzestrzenienie komentarzy do pism ezoterycz- nych (53); 2. Wpływy platoników i medioplatoników na perypatety- ków ery chrześcijańskiej (57)	

IV. NEOARYSTOTELIZM ALEKSANDRA Z AFRODYZJI	61
1. Główne punkty ontologii Aleksandra i ich znaczenie (61); 2. Nauka o «Nous» i jej nowość (65); 3. Obecność składnika mistycznego w metafizyce Aleksandra (70)	

SEKCJA DRUGA

OSTATNIE ŚWIADECTWA ZWOLENNIKÓW FILOZOFII OGRODU I PRZESŁANIE EPIKURA WYRYTE W KAMIENIU	73
---	----

I. ODRODZENIE SIĘ EPIKUREIZMU W DWU PIERWSZYCH WIEKACH ERY CHRZEŚCJAŃSKIEJ	75
1. Świadczenia potwierdzające żywotność i popularność filozofii Ogrodu w epoce Cesarstwa (75); 2. Dogmatyczna stabilność epikureizmu oraz uwydatnienie się jego charakteru religii laickiej (79); 3. Prestiż zdobyty przez Epikura i epikurejczyków w epoce Cesarstwa (81)	
II. DIOGENES Z OJNOANDY	84
1. Portyk zbudowany z polecenia Diogenesa z Ojnoandy i jego cel (84); 2. Wykład nauk z zakresu fizyki (86); 3. Wykład etyki (88)	
III. UPADEK EPIKUREIZMU	90

SEKCJA TRZECIA

ODRODZENIE FILOZOFII PORTYKU W RZYMIE I NEOSTOICYZM	93
---	----

IV. OSTATNIA FAZA ROZWOJU SZKOŁY STOICKIEJ	95
1. Żywotność i rozprzestrzenienie się stoicyzmu w epoce Cesarstwa (95); 2. Cechy neostoicyzmu (96)	
II. SENEKA	100
1. Cechy myśli Seneki (100); 2. Bóg i to co boskie (104); 3. Koncepcja człowieka (107); 4. Sumienie (109); 5. Wola (112); 6. Poczucie grzechu (113); 7. Równość wszystkich ludzi i wzajemna miłość (115); 8. Domniemane relacje Seneki ze św. Pawłem (118)	
III. MUZONIUSZ RUFUS	120
1. Wyakcentowanie praktycznego aspektu filozofii (120); 2. Ćwiczenie jako urzeczywistnienie cnoty i dobra (122); 3. Nowe motywy (124)	
IV. EPIKTET, FILOZOF NIEWOLNIK	127
1. Cechy stoicyzmu Epikteta (127); 2. Podstawowa zasada etyki Epikteta (129); 3. Trójpodział filozofii o znaczeniu etycznym (134); 4. «Proairesis», czyli podstawowy wybór moralny (137); 5. Nowy sposób odczuwania tego co boskie (141); 6. Pokrewieństwo człowieka z Bogiem i braterstwo ludzi (144); 7. Oddawanie czci Bogu (147)	

V. MAREK AURELIUSZ, CESARZ FILOZOF	149
1. Cechy stoicyzmu Marka Aureliusza (149); 2. Kosmiczny przepływ i przemijanie wszystkiego (150); 3. Potwierdzenie stoickiego monizmu panteistycznego (154); 4. Nowa antropologia: człowiek jako ciało, dusza i umysł (156); 5. Ucieczka do własnego wnętrza (161); 6. Nowy duch (163)	

VI. ZANIK FILOZOFII STOICKIEJ	167
---	-----

SEKCJA CZWARTA

ODRODZENIE SIĘ PIRRONIZMU I NEOSCEPTYCYZM	171
---	-----

I. AINEZYDEM I PONOWNE PRZEMYŚLENIE PIRRONIZMU	173
--	-----

1. Powody odrodzenia się pirronizmu i jego cechy (173); 2. Dziesięć «tropów», czyli wykaz najwyższych kategorii wątplenia (178); 3. Zaniegowanie prawdy, zasady przyczynowości oraz możliwości wnioskowania wykraczającego poza doświadczenie (188); 4. Stosunek sceptycyzmu Ainezydema do heraklityzmu (195); 5. Idee moralne (200)

II. AGRYPPA I DALSZY ROZWÓJ NEOSCEPTYCYZMU.	202
---	-----

1. Sceptycy po Ainezydemie (202); 2. Nowy wykaz «tropów» sporządzony przez Agryppę (204); 3. Znaczenie nowego wykazu «tropów» (206)

III. SEKSTUS EMPIRYK I KOŃCOWA FAZA ROZWOJU STAROŻYTNEGO SCEPTYCYZMU	209
--	-----

1. Krótka charakterystyka różnych kierunków medycyny greckiej ze szczególnym uwzględnieniem kierunku empirycznego (209); 2. Menodot – między medycyną empiryczną a sceptycyzmem (213); 3. Sekstus Empiryk i przeformułowanie sceptycyzmu (215); 4. Sekstusa życie bez dogmatów, czyli życie bez filozofii (221); 5. Sekstusa systematyczna krytyka wszystkich nauk i filozofii (223)

IV. WYCZERPANIE SIĘ SCEPTYCYZMU	228
---	-----

SEKCJA PIĄTA

ODRODZENIE SIĘ CYNIZMU	231
----------------------------------	-----

I. ODRODZENIE SIĘ CYNIZMU W EPOCE CESARSTWA I JEGO CECHY	233
--	-----

II. STOICYZUJĄCY I RELIGIJNY NURT CYNIZMU W EPOCE CESARSTWA	236
---	-----

1. Demetrios (236); 2. Dion Chryzostom (239)

III. NURT CYNIZMU EPOKI CESARSTWA INSPIRUJĄCY SIĘ DAWNYM RADYKALIZMEM KONTESTUJĄCYM	245
1. Ojnomaos z Gadary (245); 2. Demonaks (247); 3. Peregrinos Pro- teus (250)	
IV. CYNIZM EPOKI CESARSTWA JAKO ZJAWISKO MASOWE I JEGO WEWNĘTRZNE SPRZECZNOŚCI	254

CZĘŚĆ DRUGA

PONOWNE ODKRYCIE TEGO CO NIECIELESNE I TRANSCENDENCJI. FILON Z ALEKSANDRII. ODRODZENIE SIĘ PLATONIZMU I PITAGOREIZMU. PISMA HERMETYCZNE I «WYROCZNIE CHALDEJSKIE».	263
---	-----

SEKCJA PIERWSZA

FILON Z ALEKSANDRII I «FILOZOFIA ŻYDOWSKA».	265
I. GENEZA, ELEMENTY SKŁADOWE I GŁÓWNE PROBLEMY FILOZOFII FILONA Z ALEKSANDRII	267
1. Geneza myśli Filona i jej rola w dziejach filozofii starożytnej (267); 2. Składnik helleniski (271); 3. Składnik żydowski (273); 4. Alegoreza Filona oraz jej greckie i hebrajskie poprzedniczki (275)	
II. FILON I PRELUDIUM WIELKIEJ PRZEMIANY MYŚLI ZACHODNIEJ.	280
1. Pierwsze sformułowanie problemu relacji zachodzących między Bo- skim objawieniem a filozofią, czyli między wiarą a rozumem (280); 2. Ku rozbiciu hellenistycznych ram wiedzy filozoficznej; wysunięcie teologii na plan pierwszy oraz ogłoszenie prymatu «mądrości teore- tycznej» (σοφία) nad «mądrością praktyczną» (φρόνησις) (285)	
III. METAFIZYKA, TEOLOGIA I ONTOLOGIA FILONA	287
1. Przewyciężenie materialistycznych i immanentystycznych założeń systemów hellenistycznych i ponowne uznanie tego co niecielesne oraz transcendencji (287); 2. Nowa koncepcja Boga (290); 3. Pierwsze filo- zoficzne sformułowanie nauki o stworzeniu (297); 4. Nauka o «Logo- sie» (302); 5. Nauka o «Mocach» (304); 6. Zmiany wprowadzone przez Filona do nauki o ideach (307); 7. Dusze bez ciała i aniołowie (310)	
IV. ANTROPOLOGIA I FILOZOFIA MORALNA FILONA.	311
1. Nowa koncepcja natury człowieka, czyli człowiek o trzech wymia- rach (311); 2. Przewyciężenie intelektualizmu etycznego filozofii greckiej i uznanie wiary za najwyższą cnotę (316); 3. Droga do Boga, mistyczne z Nim zjednoczenie i ekstaza (319)	

SEKCJA DRUGA

MEDIOPLATONIZM I PONOWNE ODKRYCIE METAFIZYKI PLATOŃSKIEJ.	323
I. POWSTANIE, CECHY I PRZEDSTAWICIELE MEDIOPLATONIZMU . . .	325
1. Końcowe losy Akademii i początki medioplatonizmu (325); 2. Ogólne cechy medioplatonizmu (330); 3. Przedstawiciele i kierunki medioplatonizmu (334); 4. Historyczne i teoretyczne znaczenie medioplatonizmu oraz jego ograniczenia (343)	
II. METAFIZYKA MEDIOPLATONIZMU	345
1. Byt niecielesny, Bóg i jego transcendencja (345); 2. Idee jako myśli Boże i wyróżnienie bytów inteligibilnych pierwszych, czyli idei transcendentnych, i bytów inteligibilnych drugich, czyli form tkwiących w rzeczach (351); 3. Hierarchia tego co boskie: ku nauce o hipostazach (355); 4. Kosmologia medioplatońska: materia i powstanie kosmosu (359); 5. Demonologia medioplatońska (365)	
III. ANTROPOLOGIA I ETYKA MEDIOPLATONIZMU	368
1. Ostateczny cel człowieka i upodobnienie się do Boga (368); 2. Duchowa natura człowieka i dualistyczne pojmowanie duszy i ciała (371); 3. Skala wartości i cnota (373); 4. Etyka medioplatońska a etyka stoicka (375)	

SEKCJA TRZECIA

ODRODZENIE SIĘ FILOZOFII PITAGOREJSKIEJ, KOLEJNE FAZY JEJ ROZWOJU ORAZ KOŃCOWA FUZJA NEOPITAGOREIZMU Z MEDIOPLATONIZMEM	379
I. ŹRÓDŁA, PRZEDSTAWICIELE, NURTY I CECHY PITAGOREIZMU EPOKI HELLENISTYCZNEJ I EPOKI CESARSTWA	381
1. Losy szkoły pitagorejskiej (381); 2. Falsyfikaty pism przypisywanych dawnym pitagorejczykom pochodzące z epoki hellenistycznej i z epoki Cesarstwa, ich geneza i prawdopodobne znaczenie (384); 3. Relacje doksograficzne zaczerpnięte od pitagorejczyków nieznanymi z imienia (390); 4. Neopitagorejczycy znani z imienia (395); 5. Cechy pitagoreizmu epoki hellenistycznej i epoki Cesarstwa (398)	
II. GŁÓWNE PUNKTY DOKTRYNALNE NEOPITAGOREIZMU	403
1. Odzyskanie koncepcji tego co niecielesne i ponowne uznanie jego ontologicznego pierwszeństwa (403); 2. Metodologiczne, metafizyczne i teologiczne znaczenie liczb w neopitagoreizmie (406); 3. Nauka o najwyższych zasadach: Monadzie i Diadzie oraz próba wyprowadzenia	

całej rzeczywistości z najwyższej Jedności (411); 4. Mistyczny ideał życia ludzkiego (416)

- III. NUMENIOS Z APAMEI I SYNTETA NEOPITAGOREIZMU
Z MEDIOPLATONIZMEM 422
1. Stanowisko filozoficzne Numeniosa (422); 2. Głoszenie bezwzględnej wyższości tego co niecielesne (425); 3. Struktura bytu niecielesnego i nauka o trzech bogach (427); 4. Neopitagorejska nauka o Monadzie i Diadzie w kontekście ontologii Numeniosa (431); 5. Materia, dusza zła i dusza dobra (434); 6. Numenios u progu neoplatonizmu (435)

SEKCJA CZWARTA

- PISMA HERMETYCZNE I «WYROCZNIE CHALDEJSKIE» 439
- I. FENOMEN HERMETYZMU I RÓŻNE JEGO ASPEKTY 441
1. Hermes Trismegistos i literatura hermetyczna (441); 2. Główne cechy hermetyzmu (443); 3. Bóg, hierarchia tego co boskie, powstanie kosmosu i człowieka w «Corpus Hermeticum» (447); 4. Umysł, poznanie i zbawienie (450); 5. Ekstaza i eschatologia w hermetyzmie (453)
- II. «WYROCZNIE CHALDEJSKIE» I ICH HISTORYCZNE ZNACZENIE . . . 455
1. Geneza «Wyroczni Chaldejskich» (455); 2. Doktryny filozoficzne «Wyroczni Chaldejskich» (457); 3. Mądrość magiczna i teurgia «Wyroczni Chaldejskich» (463)

CZĘŚĆ TRZECIA

- PLOTYN I NEOPLATONIZM POGAŃSKI 467

SEKCJA PIERWSZA

- POWSTANIE NEOPLATONIZMU: OD SZKOŁY AMMONIOSA
W ALEKSANDRII DO SZKOŁY PLOTYNA W RZYMIE 469
- I. AMMONIOS SAKKAS I JEGO SZKOŁA W ALEKSANDRII 471
1. Zagadka Ammoniosa Sakkasa (471); 2. Świadczenia Hieroklesa i Ne-mesiosa o myśli Ammoniosa (474); 3. Uczniowie Ammoniosa (479)
- II. SZKOŁA PLOTYNA W RZYMIE I POWSTANIE «ENNEAD». 481
1. Z Aleksandrii do Rzymu (481); 2. Cechy szkoły Plotyna i jej cele (483)
- III. PODJĘCIE NA NOWO I DOKOŃCZENIE «DRUGIEGO ZEGLOWANIA» 487
1. Stosunek Plotyna do wcześniejszych filozofów (487); 2. Plotyn wprowadza w życie i rozwija do końca wymagania postawione przez medioplatonizm i neopitagoreizm (489); 3. Związki Plotyna z myślą Wschodu, z Filonem, gnozą i chrześcijaństwem (492); 4. Główne

punkty myśli Plotyna i ich stosunek do wcześniejszych spekulacji oraz ich nowość (496); 5. Metoda Plotyna (498)

IV. MOŻLIWE METODY INTERPRETOWANIA I WYKŁADANIA MYŚLI PLOTYNA	503
1. Interpretacje proponowane przez historyków filozofii (503); 2. Droga wybrana w tym wykładzie (505); 3. Części systemu (506)	

SEKCJA DRUGA

PODSTAWY I STRUKTURA SYSTEMU PLOTYNA	509
I. PIERWSZA HIPOSTAZA: JEDNO	511
1. Przedwstępne wykazanie istnienia Jednego i trzech hipostaz (511); 2. Nieskończoność, absolutna transcendencja i niewysłowność Jednego (515); 3. Pozytywne określenia Jednego (518); 4. Jedno jako wolne działanie tworzące siebie (521); 5. Pochodzenie wszystkich rzeczy od Jednego (525)	
II. DRUGA HIPOSTAZA: «NOUS», CZYLI UMYŚL	532
1. Podwójna relacja łącząca Jedno i Umysł (532); 2. Umysł jako byt, myśl i życie (535); 3. Umysł jako «kosmos inteligibilny» (538); 4. Kategorie świata inteligibilnego (545)	
III. TRZECIA HIPOSTAZA: DUSZA	547
1. Pochodzenie Duszy od Umysłu i podwójna relacja Duszy do Umysłu (547); 2. Istotne cechy Duszy i jej podstawowa rola w systemie Plotyna (549); 3. Dusza i jej położenie pośrednie (552); 4. Wielość Duszy (554); 5. Dusza, «physis» i «logos» (557)	
IV. POCHODZENIE TEGO CO ZMYŚLOWE OD TEGO CO INTELIGIBILNE, ZNACZENIE I WARTOŚĆ KOSMOSU FIZYCZNEGO	560
1. Problem wyprowadzenia świata fizycznego (560); 2. Pochodzenie materii świata zmysłowego i jej cechy (561); 3. Formy i rozumny plan świata, ich geneza i stosunek do materii (566); 4. Geneza czasowości (568); 5. Geneza tego co cielesne i przestrzenności oraz ich natura (571); 6. Pozytywny charakter świata cielesnego (571)	
V. POWSTANIE, NATURA I PRZEZNACZENIE CZŁOWIEKA	574
1. Człowiek przed zstąpieniem do świata cielesnego (574); 2. Zejście dusz do ciał (576); 3. Człowiek oraz relacje między duszą a ciałem (578); 4. Działania i funkcje duszy (581); 5. Człowiek i jego wolność (585); 6. Eschatologiczne losy duszy i ostateczny cel człowieka (587); 7. Reforma hierarchii wartości (590); 8. Drogi powrotu do Absolutu (591); 9. Ponowne zjednoczenie się z Jednym (594); 10. Ekstaza (600)	

VI. NATURA I ORYGINALNOŚĆ METAFIZYKI PLOTYNA	604
1. Metafizyka Plotyna nie jest ani formą emanacjonizmu typu orientalnego, ani formą panteizmu, ani formą kreacjonizmu (604); 2. Wolność Jednego, «wyjście» i «powrót» (607); 3. «Stwórcza kontemplacja» (610)	
SEKCJA TRZECIA	
ROZWÓJ NEOPLATONIZMU I KONIEC STAROŻYTNEJ FILOZOFII GRECKO-POGAŃSKIEJ	615
I. CAŁOŚCIOWE SPOJRZENIE NA SZKOŁY, PRZEDSTAWICIELI I KIERUNKI W NEOPLATONIZMIE	617
1. Uwagi metodologiczne dotyczące rekonstrukcji dziejów neoplatonizmu (617); 2. Szkoły i przedstawiciele neoplatonizmu (618); 3. Różne orientacje szkół neoplatonickich (620)	
II. BEZPOŚREDNI UCZNIOWIE PLOTYNA	623
Ameliusz (623); 2. Porfiriusz (625)	
III. JAMBlich I SZKOŁA SYRYJSKA	634
1. Jamblich i nowy kurs filozofii neoplatonickiej (634); 2. Metafizyka i teologia Jamblicha (640); 3. Jamblich a teurgia (644); 4. Reguły interpretowania tekstów klasycznych (646); 5. Teodoros z Assiny i inni uczniowie Jamblicha (647)	
IV. SZKOŁA PERGAMOŃSKA	650
1. Cechy i przedstawiciele szkoły pergamońskiej (650); 2. Julian (Apostata) (651); 3. Salustios (654)	
V. PROKLOS I SZKOŁA ATEŃSKA	656
1. Powstanie szkoły ateńskiej (656); 2. Poprzednicy Proklosa: Plutarch z Aten, Syrianos i Domninos (658); 3. Proklos i synteza filozoficzno-religijna (660); 4. Struktura tego co niecielesne, czyli Proklosa system hipostaz (663); 5. Prawa kierujące wyjściem rzeczywistości z Jednego według Proklosa (668); 6. Cnota teurgiczna (674); 7. Człowiek i jego ponowne zjednoczenie się z Absolutem (675); 8. Następcy Proklosa: Marinos, Izydor, Damaskios i Simplikios (677)	
VI. DRUGA SZKOŁA NEOPLATONICKA W ALEKSANDRII	680
1. Cechy ostatniej fazy rozwoju neoplatonizmu aleksandryjskiego (680); 2. Neoplatonicy myśliciele aleksandryjscy i łączenie platonizmu z chrześcijaństwem (682); 3. Aleksandryjscy komentatorzy neoplatonicy (684)	
VII. WZMIANKA O NEOPLATONIKACH ŁACIŃSKIEGO ZACHODU	686
VIII. KONIEC STAROŻYTNEJ FILOZOFII POGAŃSKIEJ	688
1. Edykt Justyniana i zakazanie poganom publicznego nauczania (688); 2. Los neoplatoników ze szkoły ateńskiej po dekrete Justyniana (689)	